

Het Veluws schaap, terug van weggeweest

Om de oorsprong van het schaap te traceren moeten we ver terug in de geschiedenis. Tot het tijdvak mioceen om precies te zijn, zo'n 20 miljoen jaar geleden. Toen ontstonden de voorouders van de

huidige schapen, de zogenaamde eotragus-soorten. Ondertussen zijn er wereldwijd 970 verschillende schapensoorten. Bijna allemaal door de mens gefokt voor de productie van wol, vlees of melk. In Europa tref je alleen nog op Sardinië wilde schapen aan, de zogenaamde moeflons. De eerste schapenhouders ter wereld woonden in Iran. Daar werden 9000 jaar geleden de eerste schapen gedomesticeerd, getemd dus. Ongeveer 8000 jaar geleden vonden de eerste schapen vanuit het Midden Oosten hun weg naar Zuid Europa.

Bijna twee eeuwen geleden bestond Nederland voor één-vijfde deel uit heide. Schapen werden toen niet alleen om hun wol en vlees maar vooral om hun mest gehouden. De paars bloeiende velden waren toen voor veel boeren van levensbelang, omdat ze er hun schapen konden laten grazen en plaggen konden steken. Met die plaggen bedekten ze de bodem van de schaapskooi zodat de mest en urine van de schapen daarin werden opgevangen. Deze mest werd gebruikt om de akkers te bemesten en zorgde ervoor dat boeren zich op schrale gronden konden handhaven. Een keer per jaar werden alle burens opgetrommeld om te helpen bij het scheren van de schapen. Als de klus was geklaard werd dit gevierd met een gezamenlijke maaltijd en was er de gelegenheid om bij te praten of elkaar te leren kennen. Het schaapscheren had in die tijd een niet te onderschatten sociale functie te vergelijken met die van de kermis in andere streken. Mensen hadden het immers door het jaar heen veel te druk met werken om elkaar te kunnen ontmoeten. Het was dan ook het uitje van het jaar waar heel wat huwelijken voort kwamen.

Voor een bedrijf van gemiddelde Veluwe grootte (4 hectare) waren 60 schapen nodig en 30 hectare heide. Dat verklaart dat rond 1830 ruim 20% van ons land uit heide bestond. De opkomst van kunstmest aan het begin van de 20e eeuw zorgde ervoor dat er steeds minder schapen nodig waren voor de mest. Het areaal aan heidegronden in Nederland liep tijdens de 20ste eeuw snel terug tot ongeveer 1% van het land. Langzaam verdween het markante beeld van de herder en zijn kudde op de Gelders heidevelden. Tot er zo'n 50 jaar geleden zelfs geen enkel Veluws heideschaap meer rond liep.

Veertig jaar geleden was het Veluwe heideschaap bijna uitgestorven. De twee schaapskooien die er ooit waren stonden er vervallen en verlaten bij en de schaapskooi op Kreel ten noorden van de Arnhemseweg werd zelfs afgebroken. Er gingen echter steeds meer stemmen op om het schaap niet te laten uitsterven. Een uiterst zorgvuldig fokprogramma werd op poten gezet om het Veluwe heideschaap van de ondergang te redden. De functie van het schaap is veranderd. De kuddes worden tegenwoordig ingezet omwille van natuurbehoud. Om het heidelandschap mooi te houden moet het begraasd worden en daarbij is het heideschaap onmisbaar. Het Veluws Heideschaap is familie van het Kempisch heideschaap. De oorsprong van het schaap ligt op de Veluwe, tussen Apeldoorn en Harderwijk en rond Ede - Barneveld waar het werd gehouden in kudden van 70 tot 100 oien. In 1910 waren er nog 10.000 oien maar in 1960 was het ras al vrijwel uitgestorven. Aandacht voor het behoud van biodiversiteit betekende voor dit ras een opbloei. Inmiddels zijn er weer grote kudden te bewonderen in Ede, Epe-Heerde, Lemelerberg, Wierdenseveld, Hoog Buurlo, Loenen en Rheden.